

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SİBER ZORBALIK HAKKINDA BİLGİLENDİRİLMESİ VE SİBER ZORBALIKTAN KORUNMAK İÇİN EBEVEYN VE ÖĞRENCİLERE TAVSİYELER

RABİA AYDIN

Teknolojik gelişmelerin yaşanması ve internet kullanımının yaygınlaşması ile insanlar haberleşme, sohbet etme, alışveriş yapma gibi ihtiyaçlarını da sosyal platformlar üzerinden gerçekleştirmektedirler. Günümüzde internet kullanım yaşının oldukça düştüğü, ortaokul öğrencilerinin bile sosyal medya ve sosyal ağ platformlarını kullandığı görülmektedir. İnternetin denetlenemeyen geniş bir alan olması, çocukların girdikleri siteler, oynadıkları oyunlar, kullandıkları sosyal medya hesaplarının da kimlerle iletişime geçtiklerinin tespit edilmesini de zorlaştırmaktadır. Bu da siber zorbalık kavramını ortaya çıkarmaktadır. Büyükten küçüğe her yaştan insan siber zorbalığa maruz kalmaktadır. Siber zorbalık, kişisel ya da kimlik bilgilerinin istenilmesi, insanlara yapmak istemedikleri şeyleri şantaj ve baskı ile yaptırılması şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu da çocukların mahremiyetlerinin zedelenmesi ve psikolojik olarak yıpranmasına sebebiyet vermektedir. Bu raporun amacı, ortaokula giden çocukların kullandıkları internet ve sosyal ağ üzerinden siber zorbalıklara maruz kalması durumunda ne yapması gerektiğini anlatmak, siber zorbalıktan korunma yollarını açıklamak ve ebeveynlerin ve okul yöneticilerinin siber zorbalık ile mücadelede izleyecekleri yollardan bahsetmektir.

Giriş

Siber kavramı “internete ait olan, interneti anlatan sanal ortam” olarak tanımlanmaktadır. Siber zorbalık ise, bir birey ya da grubun bilgi ve iletişim teknolojilerini diğer bireylere zarar vermek amacıyla kötü niyetli ve tekrarlayan biçimde kullanmasıdır.” şeklinde açıklanmaktadır. Siber zorbalık telefon, tablet, bilgisayar gibi teknolojik aletleri kullanarak Facebook, X, WhatsApp gibi uygulamalar aracılığıyla ya da çevrimiçi oynanan oyunlar aracılığıyla yapılabilir. Teknolojinin gelişmesiyle ve sosyal ağların çoğalması ile yeni siber ortamlar da ortaya çıkmaktadır. Siber zorbalar kendilerini farklı bir kişiymiş gibi tanıtır ve yaşlarını değiştirerek yaklaşırlar. Siber zorbalık belirtileri ise şu şekilde açıklanabilir: aşağılamak, şantaj yapmak, küfretmek, dedikodu yapmak, dalga geçmek, taciz etmek, tehdit etmek, dışlamak, utandırmak en temel siber zorbalık belirtileridir. Siber tuzaklar, bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak bir birey ya da grubun maddi veya manevi zarar veren, genellikle bireysel kazanç sağlamaya yönelik davranışlardır. Siber tuzaklar şu şekilde görülebilir: “hediye/ödül kazandınız” gibi mesajlar atılarak, kimlik bilgileri ve kişisel bilgileriniz isteniyorsa bu mesajlara inanmamak gerekir. İyi bildiğiniz markalar, işletmeler ve kurumlar hesap numaranızı parolanızı ve kimlik bilgileriniz gibi kişisel bilgilerinizi elektronik posta ile istemez. Bir diğer siber tuzak ise zincirleme e-posta mesajlarıdır: “Bu mesajı 10 kişiye gönder” gibi bir e-postayı paylaşmak durumunda kişisel bilgilerimiz riske girecektir. Bu şekilde mesajlara itibar etmemek gerekir.

Siber zorbalık yapan kişilerin tipik özellikleri

- 1- Kullanıcı adlarının arkasına saklanırlar.
- 2- Yaşadıklarını farklı yansıtma eğilimindedirler.
- 3- Popüler olmanın cazibesine kapılırlar.
- 4- Ortamı etkileme çekiciliğine kapılırlar.
- 5- Kimliği bilinmeyen daha güçlü olduğu iç güdüsüyle hareket ederler.
- 6- Düşük özgüvene sahiptirler ve daha önce siber zorbalığa maruz kalmışlardır.
- 7- Verdikleri sonuçları göremezler.

Siber zorbalık davranışları şöyle açıklanabilir:

- Birinin kişisel bilgileri, gizli çekilmiş fotoğraf veya videolarını rızası olmadan paylaşmak.
- Sosyal ağlarda birisi hakkında dedikodu yapmak, iftira atmak, aşağılamak.
- Başkasının ismini kullanarak sahte hesap oluşturmak ve kullanmak.
- Sosyal ağlardan, anlık iletişim araçlarından mesajla veya e-posta aracılığıyla birini tehdit etmek, taciz etmek, şiddet içeren mesajlar iletmek.
- Birinin rızası olmaksızın görüntülerini çekip paylaşmak, tehdit etmek.
- Bir kişiyi hedef alarak onu sosyal gruplardan dışlamak için ortak arkadaşları etkilemek.
- İstedikleri şeyi yapmamanız halinde polise ihbar etmekle tehdit etmek.
- Küçük düşürücü mesajlar göndermek.
- Almak istemediğiniz mesajlar göndererek taciz etmek.

Siber zorbalıktan korunmak için 10 önemli tavsiye

1- Yabancı e-postalardan gelen link, fotoğraf veya videoları açmadan önce düşünülmesi şarttır. Şüpheli gelen maillerdeki hiçbir bağlantıya tıklanılmaması gerekir. Bu şüpheli içeriğe tıklandığında kişisel bilgilerinin çalışması üzerine hazırlanmış bir web sitesine yönlendirilmiş olma ihtimali çok yüksektir.

2- E- posta programının uyarıları dikkate alınmalıdır. Mail, “Uyarı: bu ileti tehlikeli öğeler içeriyor olabilir” uyarısı veriyorsa maili açmamalıdır.

3- Açılır pencerelerden gelen yarışmalardan uzak durulmalıdır. “Yarışmaya başlamak için e-posta adresini gir” gibi kişisel bilgilerini isteyen sitelerden uzak durulmalıdır. Bu yarışmaların amacı, kişisel veriler hakkında bilgi toplamak, e- posta adresinin aktif olup olmadığını anlamak, kötü yazılım bulaştırmak olabilir.

4- Bir şirkete kişisel bilgiler verilmeden önce şirketi internette araştırılması gerekir. Şirketin iletişim bilgileri kontrol edilmeli, yapılan yorumları okunmalı ve bir yetiškine sorulmalıdır.

5- Dipnotları okunmalı. Birçok belgenin en alt kısmında okunamayacak kadar küçük harflerle yazılmış açıklamalar bulunur. Sayfanın üstünde “ücretsiz bir cep telefonu kazandınız.” yazabilir ancak dipnot kısmında aylık 300 TL ödeme yapmanız istenebilir.

6- Gerçek olamayacak kadar iyi teklifler araştırılmalı. Normalde indirimde olmayan ürünleri %90 indirimle sattığını söyleyen bir sayfa genellikle kötü niyetli kişilerindir.

7- İnternette alışveriş yaparken, satıcı hakkında araştırma yapılmalıdır. Güvenlik kurallarını incelenmeli, sertifikası ve onayı kontrol edilmeli ve değerlendirmeleri okunmalıdır.

8- Tanıdığınız birinden sıra dışı, garip bir mesaj aldıysanız onu arayarak bilgi almalısınız. Bu kişinin hesabı bir dolandırıcı tarafından ele geçirilmiş olabilir.

9- Hediye veren yabancılardan uzak durulmalıdır. “1 milyonuncu ziyaretçimiz oldunuz. Hediyeinizi görmek için tıklayın” ya da “bir günde 10 bin TL kazanmak ister misiniz?” gibi kolay para kazanmak için yollar sunan sitelerden uzak durun Bu şekilde hediyeler sunan siteler güvenli değildir.

10- Form doldurma konusunda dikkatli olun. Çünkü yazdığınız bilgiler gönder düğmesine tıklamadan bile kötü niyetli kişiler tarafından ele geçirilebilir.

Siber zorbalığı önlemek için neler yapmalıyız?

- **Engellemek:** Eğer taciz, anlık mesaj ya da yorum şeklinde yapılıyorsa, tacizi yapan kişiyi engelleyin ve hesabınızın gizlilik ayarlarını değiştirin.
- **Uzaklaşmak:** İnternette sohbet ortamında zorbalık yapılırsa hemen sohbet penceresini kapatın ve iletişim kurmaya devam etmeyin.
- **Yardım istemek:** Bir arkadaşınızla konuşun, anne- babanıza ya da güvendiğiniz, yardım edebilecek bir yetişkine ya da öğretmeninize başvurun.
- **Şikâyet etmek:** Eğer size bir sosyal medya adresi üzerinden zorbalık yapılıyorsa bu sitenin “kural ihlali bildirme/ şikâyet etme” araçlarını kullanın. Eğer bu kişi sizi fiziksel şiddetle tehdit ediyorsa polisi aramak gerekebilir. Bu durumda ebeveyninize ya da güvendiğiniz bir yetişkine bilgi vermelisiniz.
- **Kanıtları silmeyin:** zorbalığın derecesinin artma ihtimaline karşı, siber zorbaların gönderdiği tüm iletileri saklayın.
- **Yanıt vermeyin:** zorbalık yapan kişinin istediği yanıt vermenizdir. Yanıt verdiğinizde kendini güçlü hisseder. Bu sebeple mesajları yanıtsız bırakmalısınız.
- **Misilleme yapmayın:** zorbaya onun üslubu ile yanıt vermek sizi de bir zorbaya dönüştürecek ve zorbanın davranışını sürdürmesine neden olacaktır.
- **Tahrik etmeyin:** sevmediğiniz kişilere karşı medeni bir şekilde davranın. Başkaları hakkında dedikodu yapmak ya da tahrik edici sözler söylemek zorbalığa maruz kalma riskini arttırır.
- **Göz yummayın:** sizi ya da bir arkadaşınız siber zorbalığa maruz kalıyorsa izleyici olmayın. Siber zorbalığa seyirci kalmak hem zorbaları güçlendirir hem de zorbalığa maruz kalan kişilere zarar verir. Zorbalığa maruz kalan arkadaşlarınıza destek olun gerekirse durumu güvendiğiniz bir yetişkine bildirin.

Siber zorbalıkla m¼cadelede okul y¼netimi ve ¼ğretmenler nasıl olmalı?

- 1- Okulda saygı ve güvene dayalı iklim oluşturulmalı: ¼ğrencilerin okul ortamına yansıyan sorunların güvenli bir biçimde ¼ğretmenleri ile paylaşılmasını sağlar.
- 2- Okullarda siber zorbalıkla m¼cadele edebilmek için programlar oluşturulmalı ve benzer vakalar için benzer çözüm yolları uygulanmalı. ¼ğrenci, ¼ğretmen, okul yöneticileri ve velilerin de bu programların bir parçası olması m¼cadeleyi güçlendirir.
- 3- ¼ğrencilere “herkesin kendi güvenliğinden kendi sorumlu olduğunu” anlatılmalı ve bu güvenliğin sağlanabileceğİ yollar ¼ğretilmelidir

Ebeveynler siber zorbalıkla mücadelede neler yapabilirler?

- Ebeveynler özellikle gelişim dönemindeki çocuklarını siber zorbalık uygulayıcısı ya da mağduru olmaya dair belirtiler konusunda dikkatle gözlemlemeli ve gerektiğinde uygun biçimde müdahale etmelidir.
- Ebeveynler çocukları ile siber zorbalık ve diğer çevrimiçi konular hakkında düzenli olarak sohbet etmelidir. Ziyaret ettikleri web sitelerinden, çevrimiçi aktivitelerden, kimlerle hangi sanal ortamlarda iletişim kurduğundan kısıtlayıcı bir tavır takınmadan sohbet ederek haberdar olmaya çalışılmalıdır.
- Çocukların sıklıkla kullandıkları online siteler ziyaret edilmelidir. Sosyal medya uygulamalarını kullanmayı, oynadıkları oyunları oynamayı deneyin. Teknolojiye yabancı kalmayarak çocuğun maruz kalabileceği tehlikelerden haberdar **olunabilir**.
- Sadece acil durumlarda kullanacağının sözünü vererek, çocuklardan çevrim içi hesap şifrelerini istemek tehlike anında müdahale edebilmeniz için etkili bir yoldur.
- Çocuğunun sosyal ağlarda “arkadaşı” ya da “takipçisi” olunmalı veya güvenilir başka bir yetişkinden rica edilmelidir.
- Kendisinin ya da bir tanıdığının siber zorbalığa maruz kalması durumunda bunu ebeveynlere söylemesi için çocuğu cesaretlendirin.
- Bilgisayar, cep telefonu ve diğer teknolojik araçlar için uygun kullanma kuralları belirleyin. Hangi siteleri onayladığınızı hangi siteleri onaylamadığınızı belirtin
- Çocukları, paylaştıkları içeriklerin kimler tarafından görülebileceği konusunda bilgilendirin.
- İnternetin denetlenemeyen çok geniş bir alan olduğunu hatırlatın ve kendilerine ya da başkalarına zarar verecek paylaşımlardan kaçınmalarını söyleyin.

Sonuç

Günümüzde her yaştan insan siber zorbalığa maruz kalmaktadır. Özellikle de çocukların internet ve sosyal ağ kullanması siber zorbalığa maruz kalma ihtimalini de arttırmaktadır. İnternet ortamının ne kadar tehlikeli bir ortam olduğunu bilmeyen çocuklar zorbalığın karşısında savunmasız kalmaktadırlar. Bu durum büyük olumsuzluklara yol açabilmektedir. Çocukların siber zorbalıktan korunabilmesi için alınabilecek birçok önlem vardır. Kişisel veya kimlik bilgilerinin paylaşılmaması gerektiği, girdikleri her sitenin güvenilir olmayacağını, internet ortamında kötü niyetli insanların da olabileceği çocuklara anlatılmalıdır. Bu da ebeveynlere, okul yöneticilerine ve öğretmenlere düşmektedir. Çocuklar siber zorbalık hakkında ne kadar bilgili olurlarsa, internet ortamında karşılaştacağı sorunlar da bir o kadar azalacaktır.

KAYNAKLAR

- ISOC- TR- İnternet Derneği, Siber Zorbalık Nedir?(Erişim tarihi 23 Ocak 2025), Youtube <https://www.youtube.com/watch?v=k4FF7KS6cZ0&list=PLsNBGXZpWC0jvEIBf1JJ9nHjcQnT9q3bC&index=2&pp=iAQB>
- ISOC- TR- İnternet Derneği, Siber Zorbalar Bize Nasıl Yaklaşır? (Erişim tarihi 23 Ocak 2025), Youtube <https://www.youtube.com/watch?v=Hw1KKMCbW0Q&list=PLsNBGXZpWC0jvEIBf1JJ9nHjcQnT9q3bC&index=1&pp=iAQB>
- ISOC- TR- İnternet Derneği, Siber Zorbalığı Önlemek için Neler Yapabiliriz? (Erişim tarihi 24 Ocak 2025) Youtube <https://www.youtube.com/watch?v=tGXWHz8B1yo&list=PLsNBGXZpWC0jvEIBf1JJ9nHjcQnT9q3bC&index=3&pp=iAQB>
- ISOC- TR- İnternet Derneği, Siber Zorbalık: Neler Yapmalıyız, Neler Yapmamalıyız? (Erişim Tarihi 24 Ocak 2025) Youtube <https://www.youtube.com/watch?v=wUUTVFthMSk&list=PLsNBGXZpWC0jvEIBf1JJ9nHjcQnT9q3bC&index=4&pp=iAQB>
- ISOC- TR- İnternet Derneği, Siber Tuzaklarla Mücadelede 10 Altın Kural, (Erişim Tarihi 25 Ocak 2025) Youtube <https://www.youtube.com/watch?v=ja6l9uLltG0&list=PLsNBGXZpWC0jvEIBf1JJ9nHjcQnT9q3bC&index=5&pp=iAQB>
- ISOC- TR- İnternet Derneği, Siber Tuzakları Tanıyalım! (Erişim Tarihi 30 Ocak 2025) Youtube <https://www.youtube.com/watch?v=vupPL9z64Qk&list=PLsNBGXZpWC0jvEIBf1JJ9nHjcQnT9q3bC&index=6&pp=iAQB>
- ISOC- TR- İnternet Derneği, Ebeveynler Siber Zorbalıkla Mücadelede Neler Yapabilirler? (Erişim Tarihi 31 Ocak 2025) Youtube <https://www.youtube.com/watch?v=6mB0lRLW6VY>
- ISOC- TR- İnternet Derneği, Siber Zorbalıkla Mücadelede Okul Yönetimi ve Öğretmenler (Erişim Tarihi 31 Ocak 2025) Youtube <https://youtu.be/RQMgxbYR-MQ>
- Siber Zorbalık kısa Film (Erişim Tarihi 31 Ocak 2025) https://hdlife.erciyes.edu.tr/video/tr_siberZorbalik.mp4